

Prof. dr hab. Andrzej Misiuk
Uniwersytet Warszawski

Szczytno 20 września 2021 r.

RECENZJA

rozprawy doktorskiej mgr Aleksandry Klimek Lakomy
„Przestępczość nieletnich jako zagrożenie dla bezpieczeństwa publicznego na przykładzie województwa śląskiego po reformie administracji terenowej w 1999 roku” przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Henryka Ćwieka w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

1. Uwagi ogólne o rozprawie

Opiniowana praca posiada objętość 375 stron, ma typowy, tradycyjny układ wewnętrzny. Składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, zakończenia oraz bibliografii. Poza tym wyposażona jest w spis rysunków, tabel i wykresów oraz jeden załącznik (autorski kwestionariusz badawczy). Wymienione elementy ułatwiają lekturę rozprawy i analizę jej treści. Wykaz literatury (nazwany bibliografią) zawiera 149 pozycji w większości publikacji o charakterze naukowym w układzie alfabetycznym (ponumerowanych). Do kwestii doboru literatury przez autora tradycyjnie odniosę się w dalszej części recenzji.

Wybór tematu rozprawy jest jak najbardziej właściwy. Ta problematyka, jak słusznie autorka zauważa we wstępie, nie doczekała się większego zainteresowania naukowego z punktu widzenia nauk o bezpieczeństwie.

Aspekty zapobiegania przestępczości i roli w tej dziedzinie policji jako przedmiot badań naukowych właściwie jest zdominowana przez przedstawicieli nauk prawnych (kryminologia, kryminalistyka, prawo karne). Brakuje prac, które są wynikiem interdyscyplinarnych badań naukowych. Nie jest to żadna biała plama w krajowej literaturze przedmiotu. Jednak w większości są to opracowania odtwórcze i powielające pewne schematy i mity myślowe. Natomiast brakuje badań i przyczynkarskich prac naukowych przedstawiających poziom zagrożenia różnymi rodzajami przestępczości lub patologii społecznych w kontekście lokalnym lub regionalnym. Chciałbym jeszcze zwrócić uwagę na dwa aspekty potrzeby badań w postaci prac aplikacyjnych. Po pierwsze, należy mieć nadzieję, iż wraz utworzeniem nowej dyscypliny naukowej – nauk o bezpieczeństwie będzie to owocowało wartościowymi pracami naukowymi poświęconymi różnym aspektom zapobiegania przestępczości i patologii społecznych jako przedmiot badań subdyscypliny: bezpieczeństwo wewnętrzne. Po drugie, w moim odczuciu mamy ogromny deficyt na wspomaganie działań Policji wiedzą empiryczną. Ma to znaczenie szczególnie w ostatnim czasie gdy dominuje intuicyjny sposobem zarządzania policją jako podstawową instytucją w państwie odpowiedzialną z bezpieczeństwo i porządek publiczny w kraju. Temat pracy doktorskiej spełnia wszystkie wymagania pracy naukowo-badawczej i posiada w pełni walor poznawczy. Przedmiot badań ma charakter interdyscyplinarny, gdyż problematyka zapobiegania przestępczości i patologii społecznej mieści się w zainteresowaniu prawników, a zwłaszcza kryminologów kryminalistyków oraz socjologów.

Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez doktoranta problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

2. Ocena metodologiczna rozprawy doktorskiej

Właściwie zostały sformułowane główne cele badawcze pracy polegające na:

- diagnozie wpływu przestępczości nieletnich na bezpieczeństwo publiczne w województwie śląskim po reformie administracji terenowej w 1999 roku.
- poznaniu sposobów przeciwdziałania przestępczości nieletnich w województwie śląskim po reformie administracji terenowej w 1999 roku.

Pozwoliło to na zidentyfikowanie problemu badawczego. Na tej podstawie sformułowano główną hipotezę, że „*przestępstwa popełnione przez nieletnich po reformie administracji terenowej w 1999 roku na terenie województwa śląskiego wpłynęły na zagrożenie bezpieczeństwa publicznego, przede wszystkim w zakresie ochrony życia, zdrowia i mienia mieszkańców tego terenu. Przyjmuje się, że mimo stopniowo zmniejszającej się liczby młodzieży, przestępczość nieletnich relatywnie nie wykazywała tendencji spadkowych. Przypuszcza się, iż w tym okresie pojawiły się nowe, wcześniej nie występujące typy zachowań przestępczych, związane z wykorzystaniem technologii informacyjnych. Ponadto od początku XXI wieku zdecydowanie wzrosła liczba przestępstw popełnianych przez nieletnich, będących pod wpływem środków psychoaktywnych, jak i związanych z ich dystrybucją.*” Mam pewne wątpliwości, co do wartości poznawczej tak postawionej hipotezy. Cezura czasowa ma znaczenie ze względu na przedmiot badań czyli województwo śląskie natomiast nie ma jakiegokolwiek wpływu na trendy w statystykach przestępczości. Ponadto wymaga doprecyzowania korelacji zmian administracyjnych a rozwojem technologii informacyjnych. Stosownie do tego doktorantka właściwie dobrała metody badawcze, które umożliwiły na weryfikację sformułowanych hipotez

roboczych i przyjęcie właściwych wniosków i propozycji badawczych. Autorka rozprawy wykorzystwała szeroki wachlarz metod i technik badawczych, które umożliwiły realizację postawionych celów badawczych.

Natomiast budzi pewne wątpliwości dobór literatury. Jak na wstępie wspomniałem w wykazie znajduje się 149 pozycji, w większości monografii i pryncypów naukowych. Przyjęta formuła ma charakter bibliografii selektywnej i stanowi autorski wybór pozycji naukowych, opisujących problematykę będącą przedmiotem recenzowanej rozprawy doktorskiej. Można ją podzielić na trzy części: dotyczącej zagadnień prewencji kryminalnej (w tym wypadku odczuwam niedosyt związany z brakiem publikacji anglojęzycznych lub odwołujących się do tego dorobku), metodologicznych oraz dotyczących przestępczości. W tym ostatnim przypadku mam świadomość, iż dorobek rodzimego piśmiennictwa jest ubogi. Tym bardziej jest zaskakujące, że doktorantce „umknęły” publikacje dostępne w wydawnictwach policyjnych. Pominięta została publikacja Kornelii Stępień¹ oraz Zdzisława Bartkowicza². Mam odczucie, że w wykazie dominują publikacje ważne ale mające poboczne znaczenia dla badanej problematyki. Na usprawiedliwienie doktorantki mam świadomość kłopotu ze skonstruowaniem bibliografii tematycznej posiadającej kontekst z kilkoma dyscyplinami nauki. Brakuje też odniesienia do publikacji zagranicznych takich autorów jak: Donna M. Bishop i Barry C. Feld³

¹ Przemysłowość nieletnich dziewcząt objętych procesem resocjalizacji w zakładach poprawczych : studium kryminologiczne. Cz. 1 / Kornelia Stępień, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Policji w Szczytnie, Szczytno 2020

² Z. Bartkowicz, Agresywność, kompetencje społeczne i samoocena resocjalizowanych nieletnich a ich przestępczość w okresie dorosłości, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin. 2013.,

³ The Oxford Handbook. Juvenile Crime and Juvenile Justice, Oxford University Press 2012.

czy też Richard Lawrence i Mario Hesse⁴, analizujących modele ograniczania przestępczości młodocianych. Dlatego też chciałbym doktorantce też zasugerować bardziej dociekliwą analizę bibliograficzną, gdyż pozwala to zdiagnozować faktyczny stan naszej wiedzy na dany temat i bardziej krytycznie odnieść się do swoich hipotez i wniosków badawczych.

Pod względem formalnym praca nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń. Pod względem językowym i warsztatu naukowego praca przedstawia się na wysokim poziomie. Jest napisana językiem klarownym, ścisłym i precyzyjnym. Autorka wyposażyła ją w tabele, wykresy i ryciny, które na pewno podnoszą ogólną wartość opracowania.

3. Ocena merytoryczna pracy doktorskiej

Jak na wstępie wspomniano praca składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów. Konstrukcja pracy jest właściwa. We wstępie autorka rozprawy w sposób jasny i logiczny uzasadniła wybór tematu.

Następnie scharakteryzowała przyjętą strukturę wewnętrzną i ją racjonalnie uzasadniła. Natomiast brakuje mi analizy krytycznej stanu badań i dorobku publikacyjnego w zakresie przedmiotu badań.

W pierwszym rozdziale doktorantka bardzo szczegółowo scharakteryzowała i omówiła siatkę pojęciową związaną z przestępczością nieletnich. Jestem pod dużym wrażeniem umiejętności analitycznych oraz krytycznego podejścia do poglądów na ten temat. Związku z tym oceniam bardzo pozytywnie wartość merytoryczną tej części dysertacji doktorskiej.

Kolejny rozdział zatytułowany „Polskie ustawodawstwo wobec przestępczości nieletnich” zawiera analizę przepisów prawnych dotyczących badanego

⁴ Juvenile Justice: The Essentials, Sage 2011.

problemu – przestępczości nieletnich, przede wszystkim ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich z 1982r. Można skonstatować, że autorka rozprawy swobodnie, w pozytywnym rozumieniu tego słowa” porusza się w problematyce prawnej.

Trzeci rozdział ma charakter studium metodologiczne. Doktorant przedstawił w nim:

- przedmiot badań
- cel główny pracy i wynikający z niego cele szczegółowe
- główny problem badawczy i związane z nim problemy szczegółowe
- hipotezę główną i hipotezy cząstkowe

Nie mam większych zastrzeżeń fo sfery metodologicznej , poza sformułowano dość zachowawczo główną hipotezą roboczą.

W czwartym rozdziale „*Problem przestępczości nieletnich w kontekście zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego w województwie śląskim w latach 1999-2018*” przedstawiono na podstawie analizy akt sądowych i wyników autorskich badań sondażowych uwarunkowania i poziom zagrożenia przestępczością nieletnich na terenie województwa śląskiego. Te rozważania są zwieńczone autorskimi wnioskami. Chciałbym podkreślić dużą wartość materiału empirycznego.

Ostatni, piąty rozdział pracy „*Przeciwdziałanie przestępczości nieletnich w województwie śląskim po 1999 roku*” ma charakter praktyczny ale bardzo wartościowy. Pokazuje, że autorka rozprawy posiada bardzo rozległą wiedzę na badany temat. W tym rozdziale znalazły się informacje dotyczące realizacji poszczególnych elementów strategii prewencji kryminalnej w zakresie przeciwdziałania przestępczości i patologii społecznych wśród nieletnich.

Przyjęto racjonalny podział tej aktywności na podmioty administracji publicznej (rządowe i samorządowe) oraz Policję. Według mojej oceny treści zawarte w tym rozdziale mają dużą wartość poznawczą.

4. Ocena stopnia osiągnięcia założonego celu badań

Mimo wykazanych pewnych usterek i niedoskonałości merytorycznych i warsztatowych, które możemy złożyć na karb braku doświadczenia w prowadzeniu samodzielnych badań naukowych należy stwierdzić z pełnym przekonaniem, iż mamy do czynienia z wartościowym opracowaniem naukowym, które wnosi bardzo wiele do naszej wiedzy na temat ewolucji zagrożenia przestępczością nieletnich w wybranym regionie. Wnioski sformułowane przez autora mgr. Aleksandrę Klimek-Lakomy stanowią interesującą propozycję badawczą, wartą dalszych eksploracji o charakterze naukowym.

5. Pytania/zagadnienia do wyjaśnienia

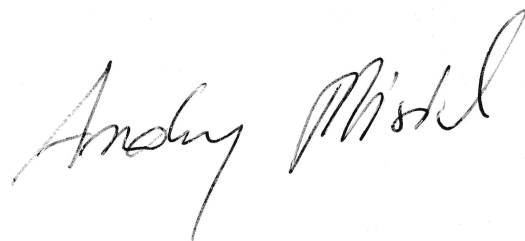
- proszę wyjaśnić istotę prewencji sytuacyjnej (zapobiegania sytuacyjnego)
- proszę przedstawić efektywność programów prewencyjnych, zwłaszcza programu „Razem Bezpieczniej” w ograniczaniu przestępczości nieletnich
- proszę uzasadnić reprezentatywność badań empirycznych na terenie województwa śląskiego oraz wyjaśnić przyjęty tytuł rozprawy

1. Wniosek końcowy

Reasumując, należy stwierdzić, iż recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych

zastrzeżeń. Można się tylko cieszyć, iż powstało wartościowe naukowe opracowanie podejmujące problematykę szeroko rozumianej prewencji kryminalnej. Po pewnych zmianach i poprawkach zasługuje ono na publikację.

Z związku z tym, stwierdzam, iż praca mgr. Aleksandry Klimek-Lakomy w pełni odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z ustawą o stopniach i tytule naukowym z 2003r. W związku z tym stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Andrzej Miel". The signature is written in a cursive, flowing style.